

Варга, Т.В. Пащенко – Ужгород: Видавництво Олександри Гаркуші, 2011.
– 144 с.

The article deals with the analysis of theoretical sources on the study of the influence of parents on the emotional sphere of the child, the methodological principles of the empirical study of the influence of parents on the emotional sphere of the child, the psychological correction of the symmetric complexes of the emotional sphere of the child through the formation of a new type of family communication in the educational process.

Keywords: emotional sphere, empirical research, psychological correction, family communication, parental relations, children-parent relations.

УДК 159.954:378:331.54

Кирилюк О.Ю.
студентка V курсу, напрям підготовки “Психологія”,
Мукачівський державний університет
Варга В.С.
доцент, кандидат психологічних наук,
Мукачівський державний університет

ЕМПІРИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ УМОВ РОЗВИТКУ ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ ОСОБИСТОСТІ МАЙБУТНЬОГО ФАХІВЦЯ

У даній статті представлено результати дослідження студентів вищого навчального заклад, де визначено умови творчих здібностей особистості майбутнього фахівця.

Ключові слова: творчість, особистість, здібності, творча особистість, креативність, самоактуалізація.

На сучасному етапі демократичного розвитку українського суспільства особливої гостроти й актуальності набуває проблема формування творчої особистості, здатної глибоко сприймати та цілеспрямовано примножувати матеріальні й духовні цінності. Вища школа готує випускників до різноманітної творчої діяльності: професійної, соціально-культурної, громадської і формує не просто конкретні знання визначеного діапазону і обсягу, а фундамент соціальної ініціативи, здатність працювати за обраним фахом та з людьми. Головним завданням сучасного вищого навчального закладу є розвиток творчої самостійності майбутніх фахівців.

Метою статті є емпіричне дослідження та обґрунтування діагностичного інструментарію для дослідження умов розвитку творчих здібностей особистості майбутнього фахівця.

Психологічні дані свідчать про те, що творча особистість за складом і характером притаманних їй психічних якостей є дуже складним для вивчення утворенням. Дослідники характеризують творчу особистість, перелічуючи різні якості, кількість яких дуже велика.

Богоявленська Д.Б. визначає творчу особистість через її інтелектуальну ініціативність; при цьому вона розрізняє поняття інтелекту й творчих здібностей, які вважає похідними від особистісної активності. Загвязинський В.І. розглядає творчу особистість через її ставлення до навчально-пізнавальних завдань; Кузьміна Н.В. — через зв'язок творчої особистості із самовдосконаленням професійної діяльності; Клейн Д., Колвейт В., Нойнер Г. визначають творчу особистість через творчі процеси мислення та діяльності; Маслоу А., Роджерс К. визначають творчий розвиток особистості через її здатність до самореалізації; Кравчук П.Ф. визначає творчу особистість через її творчий потенціал тощо. Розглядаючи особистість та її діяльність як внутрішньо пов'язані та спираючись на твердження, що спеціальна організація провідного типу діяльності є умовою впливу на особистість, на формування в неї в процесі такої діяльності необхідної ієрархії потреб і мотивів, а також на те, що індивідуальні властивості людини зумовлені суспільними відносинами, опосередкованими через її внутрішній світ, Н.В. Киричук визначає творчу особистість через її інтелектуальну активність, творче мислення та творчий потенціал [5].

У дослідженні, мета якого полягала виявити умови творчих здібностей у структурі особистості майбутнього фахівця, було протестовано 94 студенти за спеціальностями: «Дошкільна освіта» та «Туризм».

Перша методика «Визначення рівня самоактуалізації особистості» (САМОАЛ).

Аналізуючи результати даної методики було отримано такі показники: студентам групи Т-31-41 притаманний середній рівень самоактуалізації. При цьому найбільш високі показники виявлені за шкалою «Потреба в пізнанні» та «Креативність», що говорить про спроможність до миттєвого пізнання — безкорисливе бажання нового, інтерес до об'єктів, не пов'язаного прямо зі задоволенням різних потреб. Високий рівень креативності свідчить про наявність невід'ємного атрибуту самоактуалізації, який можна назвати творчим ставленням до життя.

Середній рівень спостерігається за такими шкалами: «Цінності», «Погляд на природу людини», «Автономність», «Спонтанність», «Саморозуміння»,

«Аутосимпатія», «Контактність», «Гнучкість в спілкуванні». Це означає, що студенти поділяють цінності особи, яка самоактуалізується, а саме такі, як істина, добро, краса, цілісність, унікальність, самодостатність. Також проявляється середній рівень схильності до взаємно-корисних і приємних контактів з іншими людьми, адекватне самовираження у спілкуванні та спроможність до саморозкриття.

Найбільш низькі показники отримала шкала «Орієнтація в часі». Студентам групи ДО-31-41 характерний високий рівень самоактуалізації особистості. При цьому найбільш високі показники шкали «Орієнтація в часі» і «Цінності», це говорить про підвищену схильність особистості жити справжнім, тобто пережити справжні моменти свого життя у всій його повноті, а не відкладати своє життя "на потім" і не намагатися знайти притулок в минулому. Підвищена потреба в пізнанні; підвищений рівень креативності, спонтанності поведінки; середній рівень автономності, саморозуміння, аутосимпатії, контактності, гнучкості в спілкуванні.

Отже, за допомогою даної методики, яка направлена на з'ясування загального рівня реалізації особистості її потенційних можливостей та рівня самоактуалізації, нами було виявлено, що найвищий показник спостерігається у студентів групи ДО-31-41, що говорить про наявність високого прагнення до якомога повнішого виявлення і розвитку своїх особистісних можливостей. А студентам групи Т-31-41 притаманний середній рівень самоактуалізації, що також є досить непоганим показником.

Аналізуючи результати методики «Діагностика організаторських здібностей» (КОС2), було отримано такі показники: у студентів групи Т-31-41 найвищий показник отримала шкала «Комунікативні схильності», це свідчить про високий рівень прояву комунікативних здібностей у студентів. Вони не розгублюються в нових ситуаціях, швидко знаходять друзів, прагнуть розширювати круг своїх знайомих.

Найнижчий показник отримала шкала «Організаторські схильності», що є показником того, що для студентів характерний середній рівень прояву організаторських здібностей. Вони прагнуть до контактів з людьми, відстоюють своє, але потенціал їхніх схильностей не відрізняється високою стійкістю.

У студентів групи ДО-31-41 проявляється протилежна тенденція, найвищий показник отримала шкала «Організаторські здібності», що говорить про швидку орієнтацію у складних ситуаціях, невимушену поведінку в новому колективі. Вони більш ініціативні, приймають самостійні рішення, відстоюють свою думку, легко почуваються в незнайомій компанії, люблять і вміють організовувати різноманітні ігри, колективні справи.

Нижчий показник отримала шкала «Комунікативні здібності», що означає середній показник прагнення до контакту з людьми, не обмежуючи коло своїх знайомств, відстоювання своєї думки.

Отже, за допомогою даної методики, нами було виявлено, що у студентів напрямку «Туризм» найбільше проявляються комунікативні здібності, що є досить добре, адже вміння і навички спілкування з оточуючими людьми, взаємодія з ними дуже важлива для реалізації професійної діяльності, а для студентів напрямку підготовки «Дошкільна освіта» найбільш характерні організаторські здібності, які проявляються у здатності розумно планувати і впорядковувати свою діяльність. У студентів велике бажання займатись організаційною діяльністю та спілкуванням з людьми.

Аналізуючи результати методики «Ваш творчий потенціал» (А.Н. Лук) було отримано такі результати: у студентів групи Т-31-41 середній рівень творчого потенціалу, це говорить про те, що студенти мають вміння, які дають змогу займатися творчістю, але в них є проблеми, що гальмують творчий процес.

У студентів групи ДО-31-41 значно виражений творчий потенціал, який дає багатий вибір творчих можливостей. Якщо у них є умови до застосування здібностей, то студентам доступні найрізноманітніші види творчості, що є дуже важливим компонентом їх подальшої професійної діяльності.

Отже, за допомогою даної методики ми визначили, що у студентів групи ДО-31-41 значно виражений творчий потенціал, вони швидко включаються в роботу і засвоюють новий матеріал. З легкістю готові до прийняття нетипових рішень, сповнені рішучості, впевнені, що з будь-якої проблемної ситуації є вихід, а будь-яке завдання чи задача може мати декілька способів розв'язання. А студенти групи Т-31-41 мають середній рівень творчого потенціалу, що говорить нам про те, що вони мають необхідні творчі сили, проте не використовують їх повною мірою. Певні психологічні бар'єри, комплекси, або ж просто лінощі стоять на заваді повної самоактуалізації. Вони не прагнуть виділятися серед інших, хоча відчують в собі творчі здібності.

За результатами опитувальника «Особистісної схильності до творчості» було отримано такі дані: у студентів Т-31-41 середній рівень пізнавальної активності, це свідчить про наявність схильності до творчої поведінки у повсякденному житті. Як і дівчата так і хлопці мають середні показники по методиці, це є досить не поганими результатами. Студенти володіють відчуттям гармонії, прагненням до ризику, прийняття безладу і потребу в активності, містять в собі ознаки креативності, бачать майже у всьому красу.

А студентам групи ДО-31-41 притаманний високий рівень пізнавальної активності, який характеризується інтересом і прагненням не тільки

проникнути глибоко в суть явищ та їх взаємозв'язків, але й знайти для цієї мети новий спосіб, студенти проявляють сильний інтерес до теоретичного осмислення явищ і процесів, що вивчаються; до самостійного пошуку розв'язання проблем, що виникли в процесі пізнавальної і практичної діяльності. Характерна особливість цього рівня активності – прояв високих вольових якостей студента, завзятість і наполегливість у досягненні мети, широкі й стійкі пізнавальні інтереси.

Отже, за допомогою даної методики нами було виявлено, що студентам ДО-31-41 притаманний високий рівень пізнавальної активності, що виступає як показник ставлення до пізнання в конкретній навчальній ситуації, і як якість особистості, що має соціальне значення. Вона виражається через запитання, прагнення мислити, пізнавальну самостійність процесах сприйняття, відтворення, розуміння, творчого застосування. Ознаками сформованості активності особистості виступають: ініціативність, характеристика діяльності, енергійність, інтенсивність, ставлення до діяльності, добросовісність, інтерес, самостійність, усвідомлення дій, воля, наполегливість в досягненні мети та творчість. А студентам групи Т-31-41 притаманний середній рівень пізнавальної активності, це свідчить про наявність схильності до творчої поведінки у повсякденному житті.

Аналізуючи методику «Визначення рівня сформованості загальних творчих здібностей особистості» було отримано такі результати: у студентів двох спеціальностей середній рівень сформованості загальних творчих здібностей, що є хорошим показником для нас. Це говорить нам про те, що у студентів велике прагнення досягнути висот. Вони гнучкі в спілкуванні та наполегливо йдуть до своєї мети.

Отже, як студенти ДО-31-41 так і студенти Т-31-41 мають середній рівень сформованості творчості особистості, що говорить нам про те, що вони мають необхідні творчі сили. Вони не прагнуть виділятися серед інших, хоча відчують в собі творчі здібності. Якщо починають робити певну справу, то роблять це творчо, з натхненням, доводячи розпочату справу до кінця. Такі студенти відповідальні, самостійні, можуть взяти на себе організаційну роль, здатні до самоуправління.

Отже, ми бачимо, що результати, отримані за допомогою різних методик, не лише не суперечать один одному, а й підтверджують теорію та зроблені нами висновки. Респонденти з високою вербальною креативністю отримали також високі результати за узагальненим показником образної креативності, та навпаки. Методики показали досить високі результати у досліджуваних групи ДО-31-41 і середні показники у групи Т-31-41, що говорить нам про те, що студенти прагнуть йти до самореалізації, мають бажання вдосконалюватись та

розвиватись у творчому напрямку. Деякі студенти отримали дуже низькі результати по методиках, що є приводом для подальшої розробки досліджень.

Перспективу подальшого дослідження ми вбачаємо в розробці тренінгів, корекційних програм, та визначенні основних напрямів консультування для творчих здібностей особистості майбутніх фахівців.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Ананьев Б.Г. Современные психолого-педагогические проблемы высшей школы / Б.Г. Ананьев // К психофизиологии студенческого возраста. - Л., 2008. - 328 с.
2. Апостолова Г.В. Работа з обдарованими дітьми / Г.В. Апостолова // Обдарована дитина. – 2006. - № 1.
3. Бабіч Т. Що таке творчість? / Т. Бабіч // Психолог. – 2007. – №18-19. – С. 3 - 5.
4. Базиленко Л.И. Заметки о творчестве / Л.И. Базиленко // Обдарована дитина. — 2005. — № 7 с. 25 — 27.
5. Богоявленская Д.Б. Психология творческих способностей: учебное пособие для студ. высш. учеб. заведений. — М.: ИЦ "Академия", 2002 — 320 с.
6. Воронцова Е. Обдарованість: діагностика та система роботи зі здібними дітьми / Е. Воронцова // Психолог. - 2006 - № 25-28. – 35 с.

This article presents results of study students of higher educational institutions where the conditions of creative abilities of the personality of the future specialist have been determined.

Keywords: art, personality, abilities, creative personality, creativity, self-actualization.

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>